

Схема 1. Елементи технологічного процесу створення анімаційної програми.

Для ефективного впровадження анімаційних програм, педагогам-аніматорам необхідно знати потреби клієнтів, вивчати аудиторію (настрій, інтереси, запити). Доцільно організувати анкетування серед студентів, з метою виявлення їх побажань, інтересів, потреб, щоб всі дії, спрямовані на майбутніх фахівців, викликали позитивні емоції, підвищували життєвий тонус і відволікали від згубних звичок (наркоманії, пристрасті до алкоголю, тютюнопаління).

Література

1. Амман Г. Социально-культурная анимация в Швейцарии // Теория и практика социальной работы: отечественный и зарубежный опыт: – В 2-х т. – Москва – Тула, 1993. – Т.1. – С.230 – 234.
2. Лоренц У. Социальная работа в изменяющейся Европе. – Амстердам-Киев, 1997. – 199 с.
3. Зборовский Г.Е. Социология досуга и социология культур: поиск взаимосвязи // Социс. – 2006. – №12. – С.56 – 64.

УДК [37.013.042/343.627]-053.6

Є.В. Гречуха

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРАВОВОГО ВИХОВАННЯ ТА ЗАХИСТУ ДІТЕЙ І МОЛОДІ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ

Анотація. У статті розглянуті соціально-педагогічні аспекти правового виховання дітей та молоді, розкриті його завдання у сучасних умовах.

Ключові слова: правове виховання, умови соціалізації, соціальне виховання

Аннотация. В статье рассмотрены социально-педагогические аспекты правового воспитания детей и молодежи, рассмотрены его задачи в современных условиях.

Ключевые слова: правовое воспитание, условия социализации, социальное воспитание.

Annotation. The author of the article touches upon the social and pedagogical aspects of children's upbringing from a legal point of view. The author reveals the forms and methods in the system of social upbringing, which help create the conditions for socialization.

Key words: legal upbringing, condstions of socialization, social upbringing.

Жодне суспільство не стане досконалим, доки кожна його особа не усвідомить свою неповторність як частки цього суспільства, доки не буде переконана, що від її внеску може залежати доля цілого народу.

Громадянами своєї держави ми стаємо з моменту народження, отримуючи права та обов'язки однакові для всіх. І чим раніше маленька особа усвідомить, що вона громадянин, тим більше в державі шансів на добробут і процвітання у майбутньому. Але одного усвідомлення замало. Діти та молодь потребують чітких знань про свої права та обов'язки та стабільної впевненості в тому, що в державі дійсно співвідношення між теорією та практикою в галузі права.

Відсутність продуманої, соціально-педагогічної системи соціального та правового захисту дітей призводить до того, що офіційна державна система виховання „втрачає” дітей та молодь, вона неспроможна впливати на їх свідомість та поведінку. Проте активність та творчий потенціал молодого покоління може добре послужити на користь суспільству [1].

На нашу думку, соціальна педагогіка як новітня, ефективна й необхідна галузь науки та практики має всі можливості щодо оздоровлення суспільства в цілому. Серед багатьох проблем, які перебувають у зоні уваги соціальних педагогів нас цікавить проблема правового захисту дитинства. Слід зазначити, що для сучасної соціальної педагогіки, як науки, є характерним плюралізм теорій, поглядів, концепцій. Тому зазначена нами проблема є новою та недостатньо розробленою. Про це свідчать результати нашого дослідження [2].

Аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури свідчить про наполегливі спроби вчених щодо розробки технологій соціально-педагогічної роботи з дітьми, які були б спрямовані на їх безпосередній захист [3; 5; 8]. Так, зокрема, розглядаються питання правового захисту дитинства в Україні, вітчизняні та зарубіжні концепції соціалізації, існуючі умови захисту дитинства на державному, регіональному та місцевому рівнях [3; 5].

Ми можемо стверджувати про тісний взаємозв'язок трьох категорій: „соціальний захист дитинства”, „правовий захист дитинства” та „правове виховання”.

Правовий захист – це „діяльність державних органів та громадських організацій щодо надання допомоги громадянам в реалізації їх прав та інтересів, які гарантовані законодавством країни” [8, с. 88].

Соціальний захист дітей та молоді – це „система соціально-правових заходів та гарантій, які забезпечують реалізацію та охорону прав і свобод дітей та молоді” [7, с. 25].

Правове виховання – це „систематична і цілеспрямована діяльність державних органів та суспільних організацій щодо формування у людини правової свідомості і свідомого ставлення до законів держави” [8, с. 83].

Аналіз цих понять переконує у тому, що соціальні педагоги повинні під час розв'язування професійних завдань бачити єдність правового виховання та захисту дітей як цілісного феномену та практичного напрямку роботи.

Метою нашої статті є окреслення соціально-педагогічних аспектів правовиховної роботи з дітьми як перспективного напрямку фахової діяльності.

Аналіз проблеми та власний досвід дозволяє виокремити недоліки у правовиховній роботі сучасної школи: в її змісті переважають питання кримінального права, перевага надається вивченню прав особистості, відповідно менше звертається уваги на вивчення обов'язків; недостатня увага приділяється особистій відповідальності людини за свою поведінку; майже відсутнє обґрунтування справедливості правових норм в її інтерпретації; головний аспект робиться на заборонах, обмеженнях замість розкриття їх моральних засад; відчувається суттєвий розрив між змістом правових норм і конкретною поведінкою учнів [4].

Зазначені проблеми, на нашу думку, потребують оновлення підходів, форм та методів правового виховання у напрямку виховної роботи навчальних закладів. Постає також питання про зміст підготовки студентів спеціальності „Соціальна педагогіка” до реалізації завдань правового виховання та здійснення правового захисту дітей у подальшій роботі за фахом. Цю проблему ми намагаємось розв'язати під час викладання

предмету „Основи соціально-правового захисту особистості”, який розподілений нами на два модулі: 1. Сутність та напрями соціально-правового захисту дітей. 2. Методика правового виховання.

Слід чітко окреслити завдання правового виховання, оскільки їх вирішення сприятиме ефективності роботи у подальшому.

Першим завданням є формування правової свідомості дітей та молоді. Правова свідомість людини є головним фактором, який впливає на вибір способів поведінки, на готовність до дії в тій чи іншій ситуації. Правова свідомість дітей формується на основі тих правових почуттів, знань, уявлень, поглядів, переконань, які склались в нашому суспільстві і є суспільною свідомістю, що має вирішальний вплив на формування правосвідомості особистості, тобто індивідуальної свідомості.

В основі правових поглядів і переконань лежать правові знання та уявлення. Дитина, у якої сформовані правові погляди і переконання, не лише усвідомлює їх істинність, а й готова діяти відповідно до законів.

У правовому світогляді важливо виховувати правові почуття, які б регулювали поведінку особистості, почуття законності обраної мети, правомірності шляхів і способів її реалізації, справедливості, нетерпимості до порушників норм права, відповідальності, тощо.

Правові почуття виконують психологічні чинники, що сприяють правовому подоланню внутрішніх суперечностей духовного світу особистості; психологічного ставлення особистості до правових явищ і їх наслідків; мотивів правомірної поведінки, емоційних форм саморегуляції, самооцінки вчинків та ідей особистості тощо. У процесі формування правових почуттів важливо розкривати їх зміст, особливо зміст почуття відповідальності, яке виявляється в усвідомленому ставленні до своєї громадянської діяльності; здатності до самоаналізу та самооцінки; вмінні своєчасно виконувати доручення; здатності передбачати наслідки своїх дій і вчинків, готовності визнати свою провину; умінні дати оцінку власної поведінки та зайняти принципову позицію в конкретній ситуації.

На нашу думку, для формування правових почуттів слід використовувати наступні методи: опис правових фактів, поведінки, цікавих прикладів; використання кінофрагментів; розмова про протиправний вчинок; вивчення правових норм та їх роз'яснення.

Другим завданням правового виховання є формування активної життєвої позиції у правовій сфері, тобто непримиримого ставлення до антисуспільної поведінки, вироблення вміння протистояти негативним впливам.

Вирішення цих завдань приведе й до розуміння того, що у деяких дітей є помилкові погляди та переконання, негативні звички та навички поведінки, які треба усунути. Це і є третє завдання правового виховання. Отже, завдання соціального педагога полягає у забезпеченні дітей відповідними знаннями, перетворенні цих знань у переконання і формування на їх основі готовності до правомірної поведінки.

Слід враховувати і те, що правове виховання неповнолітніх залежить у першу чергу від рівня правової культури батьків, їх свідомого ставлення до законів та власних обов'язків.

Тому правова освіта батьків з метою глибокого засвоєння знань в галузях конституційного, сімейного цивільного права та інших питань, які за своїм змістом стосуються проблем виховання в сім'ї є необхідним компонентом правового виховання дітей та молоді.

Проте соціально-правове виховання не буде ефективним, якщо кожний із його аспектів не буде мати практичного спрямування. Діти повинні не лише отримувати правову інформацію під час виховних заходів, не лише ознайомитися зі своїми правами та обов'язками, але й свідомо застосовувати отримані знання відповідно до конкретного

виду діяльності, правильно користуватися своїми правами, виконувати свої обов'язки в конкретних життєвих ситуаціях.

Подача соціально-правової інформації повинна відбуватися з урахуванням вікових особливостей дітей. Чітке усвідомлення дітьми після закінчення школи своїх прав і способів їх захисту, володіння інформацією щодо державних органів, куди можна звернутися за допомогою, можливих труднощів та шляхів їх подолання у рамках чинного законодавства може стати гарантом їхньої успішної соціалізації [8].

Важливим аспектом у вихованні школярів є створення умов для соціально-правової освіти. Вона може впроваджуватися в інформаційній та практичній формах, це – навчальна та публічна лекція, диспути та бесіди з правової тематики, зустрічі з провідними фахівцями різних галузей права, консультації юристів, „круглі столи” з правових питань тощо.

Не менш важливим питанням є пошук та впровадження у практику відповідних напрямків та форм соціальної правовиховної діяльності.

Ми поділяємо думку авторського колективу під керівництвом професора А. Капської щодо напрямків та форм соціальної правовиховної діяльності: індивідуальна робота; організація самовиховання, саморозвитку з соціального права; вияв і розвиток здібностей; диференційована робота з школярами [6].

Важливим аспектом правовиховної роботи є організація співробітництва школи та соціальних служб, зокрема, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Серед напрямків роботи слід відзначити інформаційно – консультативну роботу (лекції, бесіди, вечори запитань та відповідей), організацію конкурсів, фестивалів, акцій, надання індивідуальних юридичних послуг тощо.

Треба пам'ятати, що незважаючи на те, що названі вище форми і методи правовиховної роботи позитивно впливають на формування правової свідомості і правової поведінки, спостерігається зростання правопорушень серед дітей і молоді. Це свідчить, що соціальним педагогам, вчителям, волонтерам, усім суб'єктам соціально – педагогічної діяльності слід постійно оновлювати арсенал методів, впливів, засобів роботи щодо правового виховання дітей та молоді.

Література

1. *Вінгловська О.* Діти України потребують правового захисту// *Право України.* – 1996. – №4. – С. 31 – 34.
2. *Караман О.Л., Гречуха Є.В.* Правовий захист дитинства як соціально – педагогічна проблема // *Вісник Луганського державного педагогічного університету імені Тараса Шевченка.* – 2003. – №7 (63).
3. *Методика правового виховання учасників /* Под ред. *А.В. Мицкевича.* – М.: Просвещение, 1982. – 223 с.
4. *Петрова Н.* Проблема захисту прав дитини // *Право України.* – 1994. – № 5 – 6. – С. 33 – 34.
5. *Полешко А.* Правові аспекти захисту дітей в Україні. – К., 1996.
6. *Соціальна робота: технологічний аспект: Навч. посіб. /* За ред. проф. *А.Й. Капської.* – К.: ЦНЛ, 2004. – 352 с.
7. *Соціальна педагогіка /* *І.Д. Зверєва, Л.Г. Коваль, С.Р. Хлебін.* – К.: ІЗМН, 1997 – 392 с.
8. *Сучасні тенденції соціально – правової освіти молоді /* За загальною ред. *І.М. Пінчук, С.В. Толстоухової.* – К.: УД ЦССМ, 2000. – 152 с.